

17.10.2022

VALTIONEUVOSTON ASETUS TALOUSVEDEN TUOTANTOKETJUN RISKIENHALLINNASTA

Pääasiallinen sisältö

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää annettavaksi valtioneuvoston asetuksen talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta. Asetus annettaisiin terveydensuojelulain ja vesihuoltolain nojalla. Asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallintasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja pitämisestä ajan tasalla sekä talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnasta. Lisäksi asetuksella esitetään annettavaksi tarkempia säännöksiä vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvollisuudesta.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

1. Tausta ja asetuksenantovaltuudet

Ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta uudelleenlaadittu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2020/2184, myöhemmin *juomavesidirektiivi*, tuli voimaan 12.1.2021. Juomavesidirektiivi on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään kahden vuoden kuluessa sen voimaantulosta. Sen edellyttämistä lakimuutoksista on annettu eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esitys eduskunnalle terveydensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 196/2022 vp), jossa esitetään muutettavaksi terveydensuojelulakia (763/1994), vesihuoltolakia (109/2001), ympäristönsuojelulakia (527/2014) ja eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia (1137/2016).

Tällä asetuksella annettaisiin terveydensuojelulakiin ehdotetun uuden 19 a §:n 5 momentin nojalla tarkemmat säännökset talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallintasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja pitämisestä ajan tasalla sekä talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnasta.

Vesihuoltolain 15 §:n 5 momentin nojalla tällä asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset mainitussa pykälässä tarkoitetusta vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvollisuudesta.

Muutoksilla pannaan täytäntöön juomavesidirektiivin 7–9 artiklassa säädetyt vedenottopisteen vedenjakelualueen ja veden toimitusjärjestelmän riskinarvioinnin ja riskienhallinnan sisältöä sekä raakavedeksi käytettävän pinta- ja pohjaveden tarkkailua koskevat säännökset.

17.10.2022

2. Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asettaman juomavesidirektiivin ohjausryhmän asettamassa alatyöryhmä 1:ssä, jonka tehtävänä oli vedenmuodostumisalueiden ja veden toimitusjärjestelmien riskinarviointi ja riskienhallinta sekä siihen liittyvät seurantaohjelmat. Työryhmässä on ollut sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi edustettuina ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjanmaan liitto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Suomen ympäristökeskus, Suomen Kuntaliitto ry., Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto ry., Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry., Suomen vesilaitosyhdistys ry., Lahti Aqua Oy, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry., Ympäristöterveyden asiantuntijat ry. ja Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys. Valmistelun aikana on kuultu kaikkien aluehallintovirastojen ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajia.

Esityksestä on pyydetty lausunnot ympäristöministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta (erikseen Etelä-Savon ELY-keskuksen Vesihuoltopalvelut-yksiköltä), aluehallintovirastoilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, kaikilta Manner-Suomen kunnilta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Suomen ympäristökeskukselta, Geologian tutkimuskeskukselta, Maanmittauslaitokselta, KT Kuntatyönantajilta, Elintarviketeollisuusliitto ry:ltä, Elintarvikehygieenikkojen liitto ry:lta, LVI-tekniset urakoitsijat ry:ltä, Metalliteollisuuden Standardisointiyhdistys (Metsta) ry:ltä, Muoviteollisuus ry:ltä, Suomen Isännöintiliitto ry:ltä, Rakennustarkastus-yhdistys RTY ry:ltä, Rakennusteollisuus RT ry:ltä, Rakli ry:ltä, Suomen Kiinteistöliitto ry:ltä, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Suomen LVI-yhdistysten liitto SuLVI ry:ltä, Suomen Merimies-Unioni SMU ry:ltä, Suomen omakotiliitto ry:ltä, Suomen Sairaalatekniikan yhdistys ry:ltä, Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto ry:ltä, Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry:ltä, Suomen Vesilaitosyhdistys ry:ltä, Suomen Vesiyhdistys ry:ltä, Suun-nittelu- ja konsultointiyritykset SKOL ry:ltä, Talotekninen teollisuus ja kauppa ry:ltä, Natur och Miljö rf:ltä, VVS Föreningen i Finland rf:ltä, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry:ltä, Ympäristöterveyden asiantuntijat ry:ltä, Tutkimuskeskus WANDER:lta, Senaatti-Kiinteistöiltä, Scandinavian Copper Development Association:lta, European Drinking Water Allianceselta, AFRY Finland Oy:ltä, Eurofins Expert Services Oy:ltä, FCG Finnish Consulting Group Oy:ltä, Insinööri-toimisto Geo-Hydro Oy:ltä, Kiwa Inspectalta, Inspecta Sertifiointi Oy:ltä ja Ramboll Oy:ltä.

3. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

17.10.2022

Ehdotettu riskienhallintasuunnitelman sisältö vastaa pääasiassa niitä tietoja, jotka talousvettä toimittavan laitoksen on voimassa olevan talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1352/2015), jäljempänä *talousvesiasetus*, 7 a §:n nojalla esitettävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle laitoksen riskinarvioinnin hyväksymistä varten.

Riskienhallintaa koskevat säännökset vastaavat Maailman terveysjärjestön talousveden riskienhallintasuunnitelman laatimista koskevaa ohjeistusta eli ns. Water Safety Plan -periaatetta, jäljempänä *WSP-periaate*, johon juomavesidirektiivin 7—9 artiklassa säädetty riskiperusteinen lähestymistapa perustuu.

Raakaveden laadun tarkkailua koskevat säännökset vastaavat juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan c alakohdassa säädettyä seuranta vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella tai talousveden valmistamiseen käytettävässä raakavedessä.

Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvontaa koskevat säännökset vastaavat pääasiassa voimassa olevan talousvesiasetuksen 10 §:n säännöksiä. Lisäksi omavalvontaa koskevilla säännöksillä ehdotetaan pantavaksi täytäntöön juomavesidirektiivin 10 artiklan 8 kohdassa tarkoitettujen tarkkailtavien aineiden luetteloon sisältyvien aineiden seuranta ja direktiivin liitteen II A-osan 3 kohdassa tarkoitettu käyttötarkkailuohjelma.

4. Pääasialliset vaikutukset

Asetuksen yksityiskohtaiset säännökset yhtenäistävät talousvettä toimittavien laitosten riskienhallintasuunnitelmien sisältöä valtakunnallisesti ja helpottavat kunnan terveydensuojeluviranomaisen suunnitelmien hyväksymistä. Asetuksen vaikutukset on kuvattu hallituksen esityksessä HE 196/2022 vp terveydensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

5. Lausuntopalaute

[Täydennetään lausuntoaajan päättymisen jälkeen]

6. Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että tätä asetusta sovelletaan sellaisen talousvettä toimittavan laitoksen, joka toimittaa talousvettä vedenjakelualueelle vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin, vedentuotantoketjun riskinarviointiin ja riskienhallintaan. Soveltamisala vastaisi niitä talousvettä toimittavia laitoksia, joihin juomavesidirektiivin säännöksiä sovelletaan.

17.10.2022

2 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi riskienhallinnan kannalta keskeiset määritelmät.

Momentin 1 kohdaksi ehdotetaan vedenottamon määritelmää, momentin 2 kohdaksi vedenottoalueen määritelmää ja momentin 3 kohdaksi vedenkäsittelylaitoksen määritelmää. Termit olisi tarpeellista lisätä lainsäädäntöön riskienhallintatoimenpiteiden kohdentamiseksi.

Momentin 4 kohdaksi ehdotetaan vedenottamon suoja-alueen määritelmää. Vedenottamon suoja-alueella tarkoitettaisiin vesilain (587/2011) 4 luvun 11 §:n nojalla määrättyä pohjaveden tai pintaveden ottamon ympärillä olevaa aluetta. Vedenottamon suoja-alueella tarkoitettaisiin juomavesidirektiivissä mainittuja suojavyöhykkeitä, joiden kartoitus on direktiivin 8 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn mukaan sisällytettävä vedenottopisteen vedenmuodostumisalueen kuvaukseen. Lisäksi juomavesidirektiivin 8 artiklan 4 kohdan d alakohdassa säädetään, että riskinarvioinnin tulosten perusteella on harkittava pohja- ja pintavesiä koskevien suojavyöhykkeiden perustamis- tai mukauttamistarvetta.

Momentin 5 kohdaksi ehdotetaan vedenottopisteen vedenmuodostumisalueen määritelmää. Vedenottopisteen vedenmuodostumisalue on juomavesidirektiivin 7 ja 8 artiklassa tarkoitettu keskeinen alue, johon riskinarviointia ja riskienhallinnan toimenpiteitä on kohdistettava. Vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella tarkoitettaisiin aluetta, josta vesi kulkeutuu pohjaveden ottopisteelle tietyllä pumppausmäärällä, taikka raakaveden laatuun vaikuttavaa pintaveden valuma- aluetta, jolla vesi muodostuu ja jolta se kulkeutuu vedenottopisteelle.

Vedenottopisteen vedenmuodostumisalue voi olla tietty rajattu osa vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004) tarkoitettua pohjavesialueen vedenmuodostumisaluetta. Kyseinen vedenottopisteen vedenmuodostumisalue riippuu hydrogeologisista olosuhteista sekä kyseisen vedenottopisteen vedenottomäärästä. Kuitenkin käytännön syistä pienillä pohjavesialueilla voidaan käyttää pohjavesialueen muodostumisaluetta vastaavassa tarkoituksessa.

Pintaveden osalta vedenottopisteen vedenmuodostumisalue voi olla se pintavesimuodostuman osa, josta vesi kulkeutuu vedenottopisteeseen. Tämän alueen yksilöinnissä tulee ottaa huomioon vesienhoidon suunnittelussa yksilöidyt merkittävät paineet sekä tila-arviointi ja kuormitusinventointi, joiden perusteella voidaan tunnistaa muun muassa keskeiset raakaveteen vaikuttavat tekijät.

Momentin 6 kohdaksi ehdotetaan vaaran määritelmää, momentin 7 kohdaksi vaaratilanteen määritelmää ja momentin 8 kohdaksi riskin määritelmää. Määritelmät ovat riskinarvioinnin ja

17.10.2022

riskienhallinnan kannalta keskeisiä. Ne on määritelty juomavesidirektiivin 2 artiklan 7–9 kohdissa, ja komission direktiivin täytäntöönpanoa koskevien ohjeiden mukaan määritelmät on sisällytettävä kansalliseen lainsäädäntöön.

Momentin 9 kohdaksi ehdotetaan riskienhallintatoimenpiteen määritelmää. Riskienhallintatoimenpiteellä tarkoitettaisiin sellaista toimenpidettä, jolla ennaltaehkäistään vaaraa tai vaaratilannetta taikka poistetaan tai vähennetään näistä aiheutuvaa riskiä. Riskienhallintatoimenpiteitä voivat olla esimerkiksi raakaveden laadun heikkenemisen ehkäisemistä koskevat toimenpiteet vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella, veden laadun seuranta vedentuotantoketjussa, vedenkäsittelymenetelmien tehostaminen, talousvettä toimittavan laitoksen toimintatapojen muuttaminen, laitoksen laitteistojen ja vesijohtoverkoston kunnossapito sekä vedenottamon ja vedenottamoalueen valvonta. Riskienhallintatoimenpiteitä tulisi mahdollisuuksien mukaan kohdistaa koko vedentuotantoketjuun, eli vedenottopisteen vedenmuodostumisalueelle, veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun.

3 §. Riskienhallintasuunnitelma. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi riskienhallintasuunnitelmaan sisällytettävistä tiedoista ja niiden ajan tasalla pitämisestä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi riskienhallintasuunnitelman sisällöstä. Momentin 1, 3, 7, 9 ja 10 kohdat vastaisivat sisällöltään voimassa olevan talousvesiasetuksen 7 a §:ssä säädettyjä tietoja, jotka talousvettä toimittavan laitoksen on esitettävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle riskinarvioinnin hyväksymistä varten.

Momentin 1 kohdan mukaan riskienhallintasuunnitelmaan tulisi sisällyttää työryhmän kokoonpano. Terveystensuojelulain 19 a §:n mukaan riskienhallintasuunnitelman laatiminen on talousvettä toimittavan laitoksen vastuulla, ja suunnitelma on laadittava yhteistyössä kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskienhallinnan kannalta keskeisten tahojen kanssa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumisesta riskienhallintasuunnitelman laatimiseen säädetään ehdotetussa vesihuoltolain 4 §:ssä. Riskienhallintasuunnitelman laatimiseen osallistuvia keskeisiä tahoja on kuvattu yksityiskohtaisesti hallituksen esityksen HE 196/2022 vp perusteluissa.

Momentin 2 kohdaksi ehdotetaan vedenottopisteiden sijainnin esittämistä paikkatietomuodossa, jolla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan a alakohdan iii alakohdan tätä koskeva säännös.

Momentin 3 kohdalla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan a alakohdan iv alakohdan säännös siitä, että riskinarviointiin on sisällytettävä kuvaus maankäytöstä, valumasta ja veden muodostusprosesseista vedenottopisteiden

17.10.2022

vedenmuodostumisalueilla. Momentin 7 kohdalla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännös siitä, että riskinarviointiin on sisällytettävä vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistaminen vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueilla.

Momentin 4 kohdaksi ehdotetaan vedenottamoiden, vedenottamoalueiden, vedenottamon suoja-alueiden, vedenkäsittelylaitosten ja vedenjakelualueiden sijainnin esittämistä kartalla. Riskinarvioinnin ja riskienhallinnan kannalta näiden kohteiden karttatarkastelu olisi havainnollinen. Lisäksi juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan a alakohdan ii alakohdassa säädetään, että vedenottopisteen vedenmuodostumisalueen kuvaukseen on sisällytettävä kartoitus suojavyöhykkeistä, joilla kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettaisiin 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua vedenottamon suoja-aluetta.

Momentin 5 kohdaksi ehdotetaan veden ottoa, käsittelyä, varastointia ja jakelua koskeva vedentuotantoketjun kuvaus. Vedentuotantoketjun kuvaus on tarpeellinen sisällyttää riskienhallintasuunnitelmaan, koska se on WSP-periaatteen mukainen riskinarvioinnin ja riskienhallinnan perustoimenpide, ja säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 9 artiklan 2 kohdan b alakohta.

Momentin 6 kohdaksi ehdotetaan vedenkäsittelyssä käytettävien kemikaalien tietojen ja veden kanssa vedentuotantoketjussa kosketuksiin joutuvien tuotteiden materiaalitietojen esittämistä riskienhallintasuunnitelmassa. Säännös olisi tarpeellinen juomavesidirektiivin 9 artiklassa säädetyn veden toimitusketjun riskinarvioinnin ja riskienhallinnan kannalta. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 9 artiklan 3 kohdan e alakohta.

Momentin 7 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että riskienhallintasuunnitelmaan tulisi sisällyttää luettelo tunnistetuista vaaroista ja vaaratilanteista, joita tarkennettaisiin asetuksen liitteessä 1. Veden laatua uhkaavien vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistaminen on WSP-periaatteen mukainen ensimmäinen toimenpide, jotta niistä aiheutuvat riskit voidaan arvioida ja määrittää hallintakeinoja vaarojen ja vaaratilanteiden poistamiseksi tai niistä aiheutuvien riskien hallitsemiseksi.

Momentin 8 kohdaksi ehdotetaan tunnistettujen vaarojen ja vaaratilanteiden aiheuttaman riskinarvioinnin sisällyttämistä riskienhallintasuunnitelmaan. Riskinarviointi on vedentuotantoketjun kuvauksen ja vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamisen ohella kolmas keskeinen WSP-periaatteen mukainen tehtäväkokonaisuus. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 7 artiklan 1 kohdan a ja b alakohta, 8 artiklan 2 kohdan b alakohta ja 9 artiklan 1 kohta.

Momentin 9 kohdan mukaan riskienhallintasuunnitelmaan tulisi sisällyttää luettelo laitoksen käytössä olevista riskienhallintatoimenpiteistä, ja momentin 10 kohdan mukaan suunnitelmaan tulisi sisällyttää aikataulutettu toimenpidesuunnitelma uusien

17.10.2022

riskienhallintatoimenpiteiden käyttöönottamiseksi, jos olemassa olevat riskienhallintatoimenpiteet eivät ole riittäviä poistamaan vaaraa tai vähentämään riskiä hyväksyttävälle tasolle. Ajantasainen luettelo laitoksen käytössä olevista riskienhallintatoimenpiteistä helpottaa talousvettä toimittavan laitoksen omavalvontaa ja viranomaisvalvontaa.

Momentin 11 kohdaksi ehdotetaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvontasuunnitelman lisäämistä riskienhallintasuunnitelmaan. Omavalvonta on talousvettä toimittavan laitoksen suunnitelma riskienhallintatoimenpiteiden toimivuuden seuraamiseksi. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 4 kohta, jossa edellytetään, että todettujen riskien ehkäisemiseksi tai hallitsemiseksi määritetään ja toteutetaan ennaltaehkäiseviä ja riskien vaikutuksia hillitseviä riskienhallintatoimenpiteitä, sekä juomavesidirektiivin 9 artiklan 3 kohta, jossa edellytetään määritettäväksi ja toteutettavaksi valvontatoimenpiteitä ja toteutettavaksi veden toimitusjärjestelmää koskevaa käyttötarkkailua. Direktiivin edellyttämä käyttötarkkailu vastaa kansallisessa lainsäädännössä omavalvontaa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että mikäli 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettua vedenottopisteen vedenmuodostumisaluetta ei ole määritetty, voidaan sitä koskevien 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen sijasta käyttää vesienhoitolainsäädännössä tarkoitettua koko vesimuodostumaa koskevia pohjavesialueen tai pintaveden valuma-alueen tai osavaluma-alueen tietoja, jotka on tallennettu ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §:ssä tarkoitettuun tietojärjestelmään.

Asetuksella ei edellytetä, että vedenottopisteen vedenmuodostumisalue olisi määritettävä. Mikäli sitä ei ole määritetty, tulisi riskinarviointiin käytettävien valuma-aluetta koskevien tietojen perustua varovaisuusperiaatteen ja terveydensuojelulain 19 §:n 1 momentissa säädetyn ennalta varautumisen periaatteen mukaisesti soveltuvin osin koko pohjavesialueen tai pintaveden valuma- tai osavaluma-alueen tietoja. Pohjaveden osalta näitä tietoja kootaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain nojalla, ja pintavesien osalta voidaan käyttää Suomen ympäristökeskuksen valuma-aluejärjestelmän tietoja¹. Koska kyseiset alueet voivat olla erittäin laajoja, tulisi niitä koskevien tietojen hyödyntämisessä käyttää paikallisesti tapauskohtaista harkintaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että talousvettä toimittavan laitoksen olisi pidettävä riskienhallintasuunnitelmaan sisältyvät tiedot ajan tasalla, ja että suunnitelma olisi tarkistettava vähintään kerran kuudessa vuodessa. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 7 artiklan 4 ja 5 kohta, joissa säädetään, että vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueita ja veden toimitusjärjestelmää koskeva riskinarviointi ja

¹ https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Vesi/Tietoaineistot_ja_jarjestelmat/Valumaaluejarjestelma/Uusi_valumaaluejako

17.10.2022

riskienhallinta on tarkistettava säännöllisin väliajoin vähintään kerran kuudessa vuodessa, ja se on saatettava tarvittaessa ajan tasalle.

4 §. Riskinarviointi.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että riskinarvioinnissa arvioidaan kaikkien 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tunnistettujen vaarojen ja vaaratilanteiden todennäköisyys ja niiden talousveden välityksellä aiheutuva mahdollinen terveyshaitta tai talousveden käyttökelpoisuuteen vaikuttava haitta. Riski on määritelty 2 §:n 8 kohdassa vaaratilanteen todennäköisyyden ja vaaran haittavaikutuksen yhdistelmäksi, ja tässä momentissa säädettäisiin mainittua kohtaa vastaavan riskinarvioinnin tekemisestä. Terveyshaitalla viitattaisiin terveydensuojelulain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun terveyshaittaan, jolla tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta, muuta terveydenhäiriötä tai sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää väestön tai yksilön elinympäristön terveellisyyttä. Talousveden aiheuttamalla terveyshaitalla tarkoitettaisiin ensisijaisesti talousveden laatuvaatimuksia, joista säädetään terveydensuojelulain 17 §:n 1 momentissa ja talousvesiasetuksessa. Talousveden käyttökelpoisuuteen vaikuttavalla haitalla tarkoitettaisiin terveydensuojelulain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua säännöstä siitä, että talousveden on oltava tarkoitukseensa käyttökelpoista ja tätä koskevia talousvesiasetuksen talousveden laatutavoitteita.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että riskinarviointiin sisällytetään selvitys siitä, miten vedenottamon suoja- aluetta koskevat määräykset, vesienhoitolain 10 e §:ssä tarkoitettu pohjavesialueen suojelusuunnitelma ja raakaveden lähteenä käytettävien vesimuodostumien ominaispiirteiden ja tilan seurannan tulokset on otettu huomioon riskinarvioinnissa. Vedenottamon suoja-alueiden ja pohjaveden suojelusuunnitelman huomioon ottamisesta vedenottamon sekä veden käsittely-, varastointi- ja jakelulaitteiden suunnittelussa, sijoittamisessa, rakentamisessa ja hoitamisessa siten, että talousvesi on terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa soveltuvaa, säädetään voimassa olevan terveydensuojelulain 17 §:n 2 momentissa. Tämä säännös ehdotetaan muutettavaksi tämän asetuksen tähän momenttiin. Uutena säännöksenä momenttiin ehdotetaan selvitystä siitä, miten raakaveden lähteenä käytettävien vesimuodostumien ominaispiirteiden ja tilan seurannan tulokset on otettu huomioon riskinarvioinnissa. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan säännökset siitä, että kuvauksessa vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueista voidaan käyttää yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY, jäljempänä *vesipuitteidirektiivi*, mukaisesti kerättyjä tietoja ja mainitussa direktiivissä tarkoitettun vedenottopisteen vedenmuodostumisalueen seurannan tuloksia. Vesimuodostumien ominaispiirteiden määrittämisestä ja seurannasta säädetään vesienhoitolainsäädännössä.

5 §. Riskienhallinta.

17.10.2022

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että talousvettä toimittavan laitoksen tulisi määrittää riskienhallintatoimenpiteet talousveden terveydellisen laadun ja käyttökelpoisuuden turvaamiseksi ja tunnistaa toimenpiteistä vastuussa olevat toimijat. Riskienhallintatoimenpiteiden määrittäminen on yksi keskeisimmistä riskienhallinnan toimenpiteistä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös siitä, että riskienhallintatoimenpiteiden ensisijaisena tarkoituksena olisi poistaa 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettujen talousveden laatua uhkaavien vaarojen ja vaaratilanteiden tai toissijaisesti vähentää niistä aiheutuvaa riskiä talousveden laadulle. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 4 kohta, jonka mukaan riskienhallintatoimenpiteet tulee aloittaa ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että laitos tekee 3 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetun aikataulutetun suunnitelman riskienhallintatoimenpiteiden käyttöönottamiseksi, jos riskinarviointi edellyttää uusia talousvettä toimittavan laitoksen vastuulla olevia riskienhallintatoimenpiteitä. Kun uudet riskienhallintamenetelmät on otettu käyttöön, laitos lisää ne 3 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettuun luetteloon laitoksen käytössä olevista riskienhallintatoimenpiteistä.

Kaikki riskienhallinnassa tunnistetut toimenpiteet eivät kuitenkaan ole talousvettä toimittavan laitoksen omassa hallinnassa. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella tehtävät raakaveden heikkenemisen estämistä koskevat toimenpiteet. Tämän vuoksi terveydensuojelulain 19 a §:ssä säädettäisiin siitä, että talousvettä toimittavan laitoksen on toimitettava riskienhallintasuunnitelma kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jotta mainitut viranomaiset voisivat ottaa sen huomioon viranomaistoimissaan.

Asetuksen 3 momenttiin puolestaan ehdotetaan lisättävän informatiivinen säännös siitä, että vesienhoidon toimenpideohjelmasta ja siinä esitettävistä tiedoista säädetään vesienhoitolain 12 §:ssä ja vesienhoidon järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (1040/2006) 24 ja 25 §:ssä. Mainitulla säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 4 kohdan a–c alakohtiin sisältyvät säännökset siitä, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että riskienhallinnan ennaltaehkäisevät ja hillitsevät toimenpiteet sisällytetään tarvittaessa vesipuidedirektiivin 11 artiklassa tarkoitettuun vesienhoidon toimenpideohjelmaan, ja että veden mahdolliset pilaantumisen aiheuttajat toteuttavat yhteistyössä talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa tällaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä vesipuidedirektiivin mukaisesti.

17.10.2022

6 §. Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnasta ja sitä tarkoitusta varten laadittavasta omavalvontasuunnitelmasta.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi omavalvonnan tarkoituksesta. Säännös siirrettäisiin muuttamattomana talousvesiasetuksesta tähän valtioneuvoston asetukseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi talousvettä toimittavalle laitokselle velvollisuus laatia omavalvontasuunnitelma riskeihin vaikuttavien tekijöiden seuraamiseksi, uusien vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamiseksi ja riskienhallintatoimenpiteiden toimivuuden varmistamiseksi. Omavalvonnalla tarkoitettaisiin terveydensuojelulain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinympäristöön vaikuttavan toiminnan harjoittajan velvollisuutta tunnistaa toimintansa terveyshaittaa aiheuttavat riskit, seurata niihin vaikuttavia tekijöitä ja harjoittaa toimintaa siten, että terveyshaittojen syntyminen mahdollisuuksien mukaan estyy. Terveydensuojelulain 19 a §:n 4 momentissa säädetään, että talousvettä toimittavan laitoksen on otettava riskienhallintasuunnitelma huomioon omavalvonnassaan. Terveydensuojelulain mainitun pykälän 5 momentissa säädetään, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnasta.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että talousvettä toimittavan laitoksen omavalvontaan on sisällytettävä:

- laitoksen toiminnan, vedenottamon, vedenottoalueen, vedenkäsittelylaitoksen ja muun toimintaympäristön tarkastuksia;
- liitteessä 2 tarkoitettu raakaveden laadun seuranta;
- liitteessä 3 tarkoitettujen muuttujien seuranta;
- veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun liittyvien laitteistojen kunnon seuranta.

Momentin 1 kohdalla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin liitteen II A osan 2 kohdan säännös siitä, että talousveden seurantaohjelmat voivat koostua vedenottoalueen sekä veden käsittely-, varastointi- ja jakeluinfratruktuurin tarkastuksista.

Momentin 2 kohdalla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan c alakohdan i–iv alakohtien säännökset riskinarvioinnin perusteella valittujen asiaankuuluvien muuttujien, aineiden tai epäpuhtauksien asianmukaisesta seurannasta vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden tai raakaveden pinta- tai pohjavesissä tai molemmissa.

Momentin 3 kohdalla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan c alakohdan vii alakohdassa ja liitteen II 3 kohdassa tarkoitettu seuranta.

17.10.2022

Momentin 4 kohdalla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin liitteen II A osan 2 kohdan toisen kappaleen a alaosan säännös siitä, että talousveden seurantaohjelmat voivat koostua talousvettä toimittavan laitoksen laitteiston toimintaa ja kunnossapitoa koskevien raporttien tarkastuksista.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että laitoksen on tehtävä kyseistä muuttujaa koskeva terveystarkastus tai talousveden käyttökelpoisuutta koskeva riskinarviointi 4 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla, jos talousvettä toimittavan laitoksen omavalvontaan kuuluvien muuttujien toimenpideraja täyttyy. Säännös olisi tarpeellinen juomavesidirektiivin 13 artiklan 8 kohdan 8. kappaleen ja liitteen II A osan 3 kohdan täytäntöönpanemiseksi.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu raakaveden laadun seuranta voidaan tehdä vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella olevasta tarkkailupisteestä, vedenottopisteestä tai vedenottamolle johdettavasta raakavedestä. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan c alakohdan säännös siitä, että tarkoitettu seuranta voidaan tehdä vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden tai raakaveden pinta- tai pohjavesissä tai molemmissa. Momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi myös informatiivinen säännös siitä, että vesihuoltolain 15 §:n 2 momentissa säädetään raakavettä koskevien tutkimustulosten tallentamisesta ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun tietojärjestelmään.

Pykälän 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että talousvettä toimittavan laitoksen on säilytettävä omavalvonnan tiedot riittävässä laajuudessa ja esitettävä ne kunnan terveydensuojeluviranomaiselle tämän pyynnöstä. Säännös olisi tarkoitettu sen varmistamiseksi, että kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi valvoa terveydensuojelulain 20 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua velvollisuuttaan siitä, että laitoksen omavalvonta on riittävää ja että laitos toteuttaa riskienhallintasuunnitelmaansa.

Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnassa voi kuitenkin kertyä päivittäin huomattava määrä omavalvontatuloksia, joiden kaikkien esittäminen kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ei ole tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi säännöksessä ehdotetaan omavalvontatulosten säilyttämistä riittävässä laajuudessa, ja laitoksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulisi sopia keskenään, mitä riittävällä laajuudella tarkoitetaan. Koska talousvettä toimittavat laitokset ja niiden omavalvonta ovat hyvin erilaisia, riittävän laajuuden tarkka määrittäminen lainsäädännössä ei ole mahdollista.

Pykälän 7 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että talousvettä toimittavan laitoksen olisi pidettävä omavalvontasuunnitelma ajan tasalla, ja se on tarkistettava riskienhallintasuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Juomavesidirektiivin liitteen II A osan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että seurantaohjelmia, mukaan luettuna

17.10.2022

käyttötarkkailusuunnitelma, tarkistetaan jatkuvasti ja että ne ajantasaistetaan tai vahvistetaan vähintään kuuden vuoden välein. Direktiivissä käytetty termi käyttötarkkailu vastaa Suomen kansallisen lainsäädännön omavalvontaa. Koska omavalvontasuunnitelma on 3 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaan sisällytettävä laitoksen laatimaan riskienhallintasuunnitelmaan, ja riskienhallintasuunnitelma on mainitun pykälän 3 momentin mukaan pidettävä ajan tasalla ja tarkistettava vähintään kerran kuudessa vuodessa, ehdotetulla säännöksellä pantaisiin täytäntöön edellä mainittu direktiivin omavalvontasuunnitelman ajantasaistaminen.

Pykälän 8 momentiksi ehdotetaan informatiivista säännöstä siitä, että talousvesikäyttöön otettavan pintaveden tarkkailusta säädetään ehdotetun 2 momentin 2 kohdan lisäksi pintavedelle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen (1022/2006) 9 §:n 4 momentissa. Mainitun asetuksen säännös perustuu vesipuidedirektiiviin.

Liite 1. *Osa-alueet, joista johtuvat vaarat ja vaaratilanteet tunnistetaan ja luettelo niistä sisällytetään riskienhallintasuunnitelmaan.*

Liitteessä 1 ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin ne osa-alueet, joista johtuvat talousveden tuotantoketjun vaarat ja vaaratilanteet tulisi sisällyttää 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuun riskienhallintasuunnitelman osaan. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 ja 9 artiklassa edellytetyt velvoitteet.

Liitteessä 1 ehdotetaan säädettäväksi myös siitä, että vedenottopisteen vedenmuodostumisalueen vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamisessa voidaan käyttää vesienhoidon järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (1040/2006) 24 ja 25 §:ssä tarkoitettuja tietoja ihmistoiminnan vaikutuksista veden laadulle sekä vesihuoltolain 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen raakaveden laadun seurannan tuloksia. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2, 3 ja 5 kappaleiden säännökset.

Liite 2. *Talousvettä toimittavan laitoksen raakaveden laadun tarkkailu.*

Liitteessä 2 ehdotetaan säädettäväksi, mistä luetteloista 6 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen riskinarvioinnin tulosten perusteella valittavat raakaveden seurannan muuttujat valitaan. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan c alakohta.

Liite 3. *Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvontaan sisällytettävät muuttujat, niiden toimenpiderajat ja seuranta.*

Liitteessä 3 ehdotetaan säädettäväksi muuttujista, jotka 6 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan on sisällytettävä talousvettä toimittavan laitoksen omavalvontaan.

17.10.2022

Liitteen jaksossa 3.1 ehdotetaan säädettäväksi veden sameuden toimenpiderajasta ja tutkimustiheydestä sellaisten talousvettä toimittavien laitosten omavalvonnassa, joilla suodatus kuuluu laitoksen vedenkäsittelyprosessiin. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin II A osan 3 kohdan sameuden seurantaan koskevat säännökset.

Liitteen jaksossa 3.2 ehdotetaan säädettäväksi somaattisten kolifaagien seurannasta, toimenpiderajasta ja menetelmästä, jota voidaan käyttää kyseisen muuttujan seurantaan. Talousvettä toimittavan laitoksen tulisi seurata somaattisia kolifaageja käyttämässään raakavedessä, jos se on riskinarvioinnin perusteella aiheellista. Somaattiset kolifaagit ovat indikaattori sellaisesta veden saastumisesta, joka johtuu ulosteperäisten virusten pääsemisestä talousvedeksi valmistettavaan veteen, ja ne tulisi tutkia aina silloin, kun riskinarviointi osoittaa, että raakaveteen on voinut päästä ihmisten tai eläinten ulosteperäistä saastumista. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi mahdolliset jätevesiverkostovuodot pohjaveden vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella tai puhdistettujen jätevesien purkupäästöt pintavedenottopisteen valuma-alueella. Jos raakavedessä havaitaan somaattisia kolifaageja enemmän kuin niiden tässä jaksossa esitetty toimenpideraja on, niiden määrä tulisi tutkia vedenkäsittelymenetelmien jälkeen sen arvioimiseksi, onko talousvettä toimittavan laitoksen vedenkäsittelymenetelmät riittävän tehokkaita poistamaan virusten läpipääsyn talousveteen. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin liitteen II A osan somaattisten kolifaagien tutkimista koskevat säännökset.

Liitteen jaksossa 3.3 ehdotetaan säädettäväksi juomavesidirektiivin 13 artiklan 8 kohdassa tarkoitettujen tarkkailtavien aineiden luetteloon sisältyvien muuttujien seurannasta omavalvonnassa. Kyseisiä muuttujia olisi seurattava, jos se on riskinarvioinnin perusteella aiheellista. Liitteen taulukossa 2 ehdotetaan säädettäväksi juomavesidirektiivin 13 artiklan 8 kohdan nojalla komission antaman täytäntöönpanosäädöksen² mukaisten tarkkailtavien aineiden listan mukaisten muuttujien seurannasta, seurannassa käytetyn menetelmän määrittämisestä ja toimenpiderajasta.

Komission täytäntöönpanosäädöksessä tarkoitettujen muuttujien ovat hormonitoimintaa häiritseviä yhdisteitä, ja niitä tulisi ehdotuksen mukaisesti seurata, jos se on riskinarvioinnin perusteella aiheellista. Yhdisteitä voi päästä raakaveteen pääasiassa jätevedestä tai jätevedenpuhdistamojen käsittelystä vedestä. Jos riskinarviointi osoittaa, että jätevesisaastutus on mahdollista vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella, muuttujia tulisi seurata. Ehdotuksen mukaan muuttujien pitoisuutta seurattaisiin raakavedestä, ja jos

² KOMISSION TÄYTÄNTÖÖNPANOPÄÄTÖS (EU) 2022/679, annettu 19 päivänä tammikuuta 2022, ihmisten käyttöön tarkoitettussa vedessä olevien huolta aiheuttavien aineiden ja yhdisteiden koskevien tarkkailtavien aineiden luettelon vahvistamisesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/2184 mukaisesti.

17.10.2022

niitä havaittaisiin raakavedessä toimenpiderajan ylittävinä pitoisuuksina, seuranta tulisi tehdä myös vedenkäsittelymenetelmien jälkeen.

Raakaveden seurantatulokset tulee vesihuoltolain 15 §:n 2 momentin nojalla toimittaa ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Jos muuttujien seuranta tehdään talousvedestä, seurantatulokset tulee toimittaa terveydensuojelulain 49 a §:ssä tarkoitetulla tavalla Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamaan tietojärjestelmään.

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan vii alakohta, 13 artiklan 2 kohdan c alakohta ja 13 artiklan 8 kohdan 5 kappale. Tietojen tietojärjestelmiin toimittamista koskevalla säännöksellä mahdollistettaisiin juomavesidirektiivin 13 artiklan juomavesidirektiivin 8 kohdan 7. kappaleen säännös, jonka mukaan muuttujien seurantatulokset on sisällytettävä direktiivin 18 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin direktiivin täytäntöönpanon seurantaan koskeviin tietokokonaisuuksiin.